

Заручник імперіалізму

Богдан Жолдак

От чим, интересно, був хороший німецький полон? Тамечки хоч була надія яка, що він-таки коли-небудь візьме й кінчиться. А якщо згадувати, так пошти що й нічого — одне й те ж лісоповал і лісоповал: в холод, у хуртовали сосни ті нескінчені. Яким кінця-краю нема й не жди, як і тим планам, які спускали нам ізгори.

Інтересніше почалося, коли приїхали п'яні і до зубів озброєні і хитаються наші визволителі. Негри такі — ми навіть у полоні таких не бачили. їздять тобі вмазані на великах і хитаються, і не падають, і робити нікого не заставляють — отак ми уперше побачили американську армію.

Почала вона нас годувати, хто живий іще був і підбивати на зраду. Я тоді й сам був думати починав, що мені на Батьківщині положено за полон. Що вирішив піддатися на ворожу пропаганду, яка нам що дня клепала, що в еСеРеСеРі нас усіх за це посадять, як не розстріляють. Я тоді був попався на ці брехні і вчасно не інтернувався. Словом, побоявся, якщо покажуся вдома, то моїм жінці й дитині за це буде по заслугам.

В Парижі я тоді первим ділом узяв і гарненько вивчив паризьку мову, бо в них тоді саме почалася післявоєнна відбудова. Роботи тоді було — завалися.

Потім, коли вони всі відновилися, мене вигнали, по тім іще раз вигнали, тоді взяли й ще раз вигнали, після чого вже не брали. Мені довелося обноситися, обіrvatися, ізголодатися. Бо сказано — доля безробітного в торжестві наживи. Так воно все було, що я дійшов уже до того, що вирішив кінчати його, це таке моє життя. І місце вибрав хороше — у центральному парку культури й відпочинку. Украв хорошу мотузку з-під білизни, уже на дерево її закинув і петлю на голову одягнув. І тут мені як захотілося, як прикрутило побризкати, ну просто страх. Що я тут же, у парку, заходжу до туалета, стою, як дурень, у черзі, доки проштовхався, нарешті, наперед, то мало не помер.

І всі, хто там пристроїлися — на мене косяться.

Значить, справа у тому, що хазяйство у мене, не дивлячись на німецький полон і французьке безробіття, таки не поменшало. Що не стидно ні в який туалет, чи скажімо, в баню, зайти.

Ну от: зробив я оце діло в останній свій раз і аж на душі полегшало. Підходжу я під своє дерево і вже почав на нього вилазити із вірьовкою на шиї. Коли мене хтось за плече торг:

— Кидай це діло. Бо я хочу тобі дещо запропонувати.

Дивлюся: прилишний такий месьє і в костюмі з галстуком.

— Іди ти, — кажу я йому, — отуди.

І от що цікаво — цей, месьє, почувши такі слова, не образився ні грами. Навіть посміхається:

— Роботу тобі пропоную, — каже, — використати тебе хочу.

Тут я уперше подумав, що цей месьє такий на вигляд охайний, що навіть на

чиновника може бути схожим — отже, із контррозвідки. Бо він мені тут же признався, що хорошо до мене був придивився і що я йому підхожу. Ну, думаю, контррозвідка — так контррозвідка, однаково, думаю, петля.

Він мене садовить до себе на таксі. Приїжджаємо — квартирка у нього... що сказати — такої нам і в трофейному кіно не показували. Її зустрічають, і в ліфті, і на коридорах, і куди ти плюнь — самі лише слуги. Він лише кнопки натискає, а вони бігають, виконують: з мене мірку зняли, натисне — мене помиють і пострижуть, натисне — вже й наодеколонили; натисне — лікарі. Обдивилися, аналізи роблять скрізь. Я навіть поїв під наглядом тих лікарів, щоб багато не з'їсти, бо мені з голодухи вміть кишки могли завернутися. Не встиг я довечеряти, а мені вже п'ять костюмів несуть нових, рубашку, труси.

— А в чому, — питаюся я в цього чиновника, — буде полягати моя робота?

— Полягати вона буде, — каже він, — у тому, що поки що це секрет. А тим часом — ось тобі слуги, ось тобі гроші, ось тобі ця квартира. Словом — живи. Звикай, головним чином, до шикарної обстановки, це тобі в роботі знадобиться. Усе роби, що собі хоч. Але — одна умова: щоби бабів не водив ніяких. Згода?

— Гарзд, — кажу. — Бо моя мотузка в кишені ще й досі ворухиться.

— І щоби з ними взагалі тепер — ні-ні! Ясно? — каже він і так строго на мене глянув.

— Добре, — кажу. — Чорт з ними.

А з чого було вибирати? Уже як попався у контррозвідку, так тепер і танцюй під їхню дудку.

За день-два я обдивився, одкормився, живу. Театри відвідую, кіна усілякі, виставки. А там у них у культурному житті кругом що? Самі голі баби. Куди не сунься. Навіть у ресторані, де я їв — спокійно не поїси, щоб вони тобі перед самим носом усім цим ділом не покрутили. Шматок, бувало, в горло не лізе.

Мені було тоді які двадцять п'ять год. Та ще з перебором. Одного разу думаю: що воно за робота в мене така, що мені — бабу заборонено?

Во ім'я чого, питається?

Якось у ресторані, одного разу, замовляючи вечерю, я й питаюся у офіціантки:

— А чи не можна мені після десерту замовити вас?

Зараз, думаю, по морді дасть. Або по пиці. Або блюдом.

Вона відповідає мені так, що буде дуже рада такому меню.

Ми швиденько домовилися сходити до неї, я дожидаюся її після роботи на прохідній, вона виходить, я її зустрічаю. Коли мене хтось за плече — торг!

— Ти що, — чую, — забув про нашу умову?

Я обертаюся, а це стоїть мій той самий месє:

— Тобі що, — питає, — робота наша вже набридла?

Я так кажу: що ні за яких обставин життя неможливо зраджувати рідній державі, що б тобі там на ній потім за це не було. Бо потім через це ще гірше буде. От проявив би я свого часу характер, ех...

— Пардон, — кажу я по-їхньому до цієї офіціантки.

Одпустив її... А сам при цьому аж дрижу: це ж так виходить, що контррозвідці кожен мій крок відомий!

Не довіряють. Ясна річ — документів у мене після полону ніяких не виявилось.

Ну, я й терплю.

Мдя. Я й змолоду не звик був терпіти. Що через цю нетерплячку, слава богу, встиг до війни одружитися. Як знав. Ще й дочку встиг побачити свою.

Попав по мобілізації в піхоту, потім в артилерію, потім в полон. Коли нас оточили — покінчити із оцим життям не було чим. Гвинтівка нам не полагалася. Не кінчать же його, прокляте, було з гармати.

Як хто не пробував — то я не раджу.

Отак проходить і місяць, і два. А я терплю. Проходить і третій, а я уже й звикся, стерпівся весь, і вже нічого, живу собі. Лише по ночам штани пачкаю. Коли чиновник викликає мене до себе й питає таке:

— Ну, що, — питає, — як воно?

— Спасибі, — кажу, — тільки штанів жалко.

— Невже, — питає, — кортить?

— Як же його не кортіти, — кажу.

— Ну так от: тут у нас є для тебе одна дівочка. Но тільки вона чесна. Нічого вона ще не знала, бо із сильно хорошої сім'ї. От із нею роби, що хочеш — усе. Лише така умова, а може це й наказ: вона тобі, а ти їй дозволяйте усе, окрім останнього, ясно? А ти все роби, що сам хоч, но щоб вона мені дівочкой і зосталася. Треба ж її пожаліть — у неї мати в останню голодовку померла. А не то — роботу утратиш.

Ну, то я вже й не питаюся, во ім'я чого, раз така доля.

От везуть мене на таксі у таке ж само шикарне приміщення, що лише тіко стіни в одних дзеркалах.

— Оце, — показує чиновник, — твоє робоче місце.

Дивлюся: кровать.

— Подобається?

— Нічого, — я мацнув рукою — пухова, — годиться.

А сам таємно думаю: що це за дівчина загадкова така? Не дождався, доки вони повиходили. Сиджу.

Ну так от. Приводять, нарешті, до мене цю дівочку.

Я як глянув, так у мені усе й стислося. Красуня!

Років їй сімнадцять, а саме головне, на мене дивиться й посміхається. Я й налив собі у фужера не глядя.

Ну, ми прилягли. А вона посміхається. На тому дивані. Ну, слово за слово, почали ми. На тих пухах.

Виделувати. Години зо дві. Що вона перестала посміхатися, а навпаки. Бо в неї — груди. Боже мій, які груди — і одна, й інша. Та що там вони — там і те, і те, і все таке. Кров мені вже куди хочеш вступила, мало з очей не вискочить, а ножки! І ножки, і там

усе навколо них.

Що робити? Не встиг спитатися я сам у себе, як несподівано, зненацька — як рвону, що ще там на ній оставалося, плювать, я думаю, на умови там різні й заборони різних чинуш, раз він мені ніхто поруч із такою красою! І на роботу таку плювать, бо тут же глузд загубити недовго, не то, що роботу загубити. А вона:

— Мамо!

Бо все збагнула, бідненька моя. Що я вже зупинитися не можу ні перед чим, що там далі було — так це кошмар... Згадувати страшно: ну, цеє діло в неї — пополам і все інше, що та ще лишалася. Вона й плакала, й билася в істериках, потім потихеньку була затихла кругом. А уся там обстановка: подушки різ ні, простині, наволочки — заляпалися нею геть. Навіть дзеркала. Так що, ну, думаю: виженуть, це вже точно.

— Що ти зробив! — лається потім чиновник. — Я ж тебе що просив? А ти ж що зробив — скалічив дівчину.

— Я ж, — кажу, — жива людина.

Він поскрипів, поскрипів. Ну назад же не вернеш. І кінчилося усе тим, що він вилаяв мене, а на другий день привів таку даму. Солідну, значить, но гарну, страх! що не вигонять, думаю. Так виговорякою й отделаюся, здогадався я, дивлячися на неї. Що не помилився. Бо чинуша мене про цю даму попередив зарані, що з нею роби, що сам знаєш.

— Тіко не все зразу, а так, потрошку, — каже, — бо у нас культурна країна. Добре?

Отак-от у мене починалося нове життя в їхньому продажному світі. Одіспишся, од'їсишся, гімнастику там зробиш яку, пройтися вийдеш, до театру чи до кіно білетик візьмеш. Ну, а ввечері двигаєш туди, де дзеркала.

І так на мене таке життя почало непомітно діяти після полону й голодухи, що я й сам не зчувся, як почав у нього втягуватися.

Настраждався ж...

Що тепер от до мене приведи хоч яку: хоч таку, хоч — таку. Но я починаю підозрівати, що тепер я у них, виходить, як навроді простітут. Отут гранчака "Столишної" смикнеш — і вже не думаєш, а — вперьод!

Но тільки не можу второпати: навіщо ж молода, гарна уся, культурна, з фігуркою, образована, чистенька вона буде тратить гроші, і гроші чималенькі! на якогось мене? Що вона — не може знайти при своїх ділах нормального земляка безплатного? Та їх таких по тому Парижі скіко хоч.

Хоча, подумавши, для крупної, солідной дами я й лучший за співвітчизників. Та при чому, питається, тут невинні дівчатка?

Що ж їм за радість із першого разу? Бо я ж був весь змучився по тих таборах та пересилках. Але не зважаючи на це усе, такий я там оставався, що навіть фашисти про це не підозрівали і їм не удалося поодбирати в мене. Так що я іноді й сам починав уже себе боятися.

А мучимий я був тут виключно одним: "Во ім'я чого воно все?" А у відповідь — лише мовчанка і сміх.

Однак з часом мені попалася одна така мадам, що бачу, що я, чимось, мабуть, починаю їй подобатися.

От одного разу їй удалось таємно шепнути мені, що так, мовляв, і так, ти мені чимось так до душі припав, що я хотіла б із тобою зустрітися, але тільки не тут. І тут треба, якщо твоя згода, діяти нишком, бо вислідять. Телефончика шепоче.

Ясна річ, нишком. Бо шеф мене вже декілька разів безробіттям залякував.

Наступнього дня я виходжу ніби на одпущену мені прогулянку, і так, наче ненароком, до проходящого трамваю — скік. Так, виходить, мене той інтерес мучив, таємниця моя нерозгадана. Що я думав: мабуть, усі ці дами — жони дуже багатих і дуже старих баронів, чи, навпаки, промисловців. Або монашки.

Словом, зустрілися ми з нею і я вже постарався, щоби все було краще, аніж на робочому моєму місці.

— Ну-ну, — каже вона. — Ти, — питає, — звідкіля це родом такий?

— Звідтіля, — кажу, — з-під Обухова.

Ну, побалакали там про те-се, тоді я починаю підбиратися до головного:

— Я тут у вас не все розумію, особливо деякі речі. Мушу тобі признатися, що мені за цю мою роботу платяться гроші й чималенькі.

Вона сміється й каже:

— Щоб ти не сумнівався — і мені також. І теж — чималенькі.

І от я вже взагалі лежу й нічого не розумію.

— Як? — питаюся. — І тобі? А тоді ж — за що?

— Еге, — каже, — за то.

І назива суму. Я мало не отетерів.

— Поясни, — благаю.

— Ти зараз цього не зрозумієш, — одвіча. — Може, якось іншим разом я тобі й розкажу, — знущається, — а зараз іди. Поспішай, тобі оно пора на роботу.

Отак маніпулювала.

Ну, я хутень прибігаю, ікри з'їдаю подрійну пайку, запиваючи сметаною, потім горілки "Столишної", як було перед атакою, і вперьод!

А приводять мені інтересну дівчину таку, що по фігурці видно, що образовану, я з нею, сам злюся: хто ж ти тут у мене така? І хто, думаю, я тут такий?

Куди ж це такі гроші дикі пропадають?

І во ім'я чого? Чого? Чого?

— Ой, болить же! — кричить.

— Болить?.. А мені — не болить? Тобі скіко заплатили? Признавайся зараз же мені! Ну? Ну? Ну?

Та — не признається. Мабуть, їй добре заплатили. — Не розумію, — каже, — про що ви таке й кажете.

Ах ти... Що я їй тут зо зла й показав — на руках винесли. Чинownik мені вичитує:

— Ти оці свої жлобські штучки покинь. Випитувати. І пора кінчать уже з калічинням дівчат, це тобі не в СеРеСеРе... Тебе — од смерті спасли? Спасли. Гроші

тобі платять? Платять. Мало тобі? Баб тобі, може, не хвата? Можу й підкинути.

— Та нє, наче хватає...

— Якого ж ти чорта? Найшов собі місце в житті — ти: бездомний, безродний ти, безпаспортний — і живи! І працюй. А не розпитуй. А розпитуватимеш — вижену назад, як собаку, раз не ясно тобі це.

Ну, я вже й мовчу.

Однак одна думка мене постійно гризе: що це воно за така контррозвідка, га? Питається. Яка буде кидати взаємно нам отакі шалені гроші? Яка їй із цього усього може бути вигода?

Якось я вибираю зручну хвилинку і скритно дзвоню із туалета цій мадамі, що була мені телефончика нашептала:

— Мрію з усіх сил, — кажу, — про зустріч...

Вона таки зраділа була! Бо ще не знала, чим це для неї закінчиться...

— А ми, — каже, — і так із тобою зустрічаємося сьогодні. Бо сьогодні, — радіє, — у мене з тобою і назначено ж.

"О! — думаю. — Утям знову тут що-небудь..."

Маніпулюють.

Ну, привозять її до мене. Залазимо на диван і робимо такий вигляд, наче не знайомі. Я умазую подвійну порцію "Столишної", щоби трохи озвіріти. "Ну, — думаю, — а тепер — держись!" Вона до мене горнеться, уся така беднінька, тулиться кругом, бо ще не знає. А я — знаю і думаю: "Ну вже ні, пробачай!" Вона і так, і так, і так. І так, і сьак, розпалилася, біднесенька од того, бо не зна, що їй за це жде. Я теж насилу терпів, скільки міг, а потім... Наче з цепу зірвався. І що я їй потім робив за це... вона тільки кричить та проситься. А я — ні! Ні! І ні!

І — ні!

Тоді вже вона розуміє, бідненька моя, що це вже не жарти, і питає мене так:

— Що це з тобою таке сталося? За що ти мене так невзлюбив?

— А те, що ви тут зібралися всі розумні дуже з мене дурника робити взяли. Маніпулювати! Признавайся — ну! Що це за робота в мене така? Що це за така контррозвідка? Хто тут кому гроші платить і накази роздає?

Вона, дурнесенька, надіється одбрехатись, одпроситися, а я їй — не вірю! Не вірю! І не вірю! Тоді вона бачить, що зі мною такі жарти не проходять і починає мені розповідати:

— Я виросла, — починає вона розказувати, — в пристойній, забезпеченій сім'ї. Такій, що познайомилися ми з одним буржуа. Так, що дійшло у нас діло до весілля. І в результаті чого одкривається моя повна холодність до цього діла.

— Ну, тепер, — каже буржуа, — звернемось до лікарів.

Звернулися. І вони лікували, лікували, й окрім того, що гроші взяли, нічого не вилікували. Виправдовуються тим, що тут медицина теж безсила.

Тоді мій буржуа, раз таке діло, кидається туди-сюди по знайомих, по ворожках — і не помага ніщо. Бігали ми, бігали...

Доки хтось йому не насовітував одну думку. Що якось він бере мене й нічого не каже, і приводить мене ув один ресторан. Народу там зібралось — п'ятьма, так як не в ресторані, а якій їдальні. Що один на одному сидять.

— Куди ти, — питаю, — мене привів? Не міг у Парижі знайти місце помалолюднішого?

— Сиди краще, — зара визнаєш. Що ми, голодні? Їсти сюди прийшли? Бо тут сьоні виступа рускій ведмедь. Ну, словом, зара сама все побачиш. Тобі самій, — каже отак із притиском, — буде дуже корисно це.

Я нудьгую, беру те меню, і воно випада мені з рук?

Блюда не особо які і їх так щоб не дуже багато, зате, скіко в Парижі я живу — цін таких я не бачила.

— Це шо, — питаюся в свого буржуа, — найдорожчий ресторан ти вибрав? Ми б могли й не так дорого повечеряти, зате набагато швидше в любому іншому місці.

А він на те — мене й не слухає. Ну, ми сидимо, їмо, що там є, а усі навколо тільки й роблять, що хвилюються чогось і вечерю не доїдають. І нервуються.

Бо одна стіна в ресторані тому — така наче типа скляна, але не зовсім, бо подзеркалена наче. Велика така. А всі, хто з цього боку до неї сидять, удивляються туди і наче кожен чогось жде.

І звучить музика така, й за дзеркалами тими вмикається повільно світло, і тут я почала здогадуватися, що вони виявилися прозорими в один бік. І отут я вперше побачила тебе, ти там сидиш і когось ждеш, і хвилюєшся. Тоді приводять до тебе молоду невинну дівчину. Таку сімнадцятилітню. Ви там з нею годинку-другу поборюкалися на пуховому дивані й подушках.

Доки ви собі борюкалися, а я відчула, нарешті, в собі, якісь незнані мені такі бажання.

А ти там, за дзеркалом, раптом як настрибнеш на неї! А вона й заплаче, і ридає... Словом, відчула я, нарешті, все, — і ми швиденько додому на машині.

Так, що отут, у машині цій, я й відчула себе з буржуа жінкою як слід. А потім, приїхавши, ще раз. Так сильно, що в наступні дні ми кожний раз повинні сідати в автомобіль і їздити туди й назад, до ресторану. Їздимо ми, їздимо, і все, здавалося б, хорошо, якби в мене постійно перед очима не стояв ти.

Як ти там на неї кидаєшся, як ти її там повергаєш.

Що я потроху й почала шукать своїми каналами шляхи, як би це до тебе сюди потрапить. І, нарешті, знайшла, і коли ми після довгої розлуки зустрілися, то треба ж такому трапитись: серед випадкових відвідувачів ресторану опинився й мій чоловік. Мій буржуа! Сидячи в ресторані, й зруйнувалася моя сім'я, з такими труднощами яка була відновилася. Я втратила тепер усе. А ти хочеш забрати в мене останнє, так пожалій же мене за це!

— Брехня! — закричав я так, що вона вмить втратила ту свідомість, яка в неї ще лишалася. — Ето лож! Не може такого бути!

Я аж підскочив, почувше усе. Потім зіскочив, підбігаю до дзеркалів: дзеркало, як

дзеркало. Но про всяк випадок беру стулку я і — грюк нею!

Важко, мабуть, у це повірити, але стулка та пролітає крізь усі зображення намного далі туди, де в напівтемряві сидять цілі натовпи народу й спостерігають на мене...

Я по другому дзеркалові тумбочкою — раз-з! Тільки бризнуло. І знов я пред'являюся перед багатотисячними натовпами народу. Я побив там усі дзеркала, які тіко були, щоби знищити ту ілюзію, яка мене оточувала і в якій я задихався — і виявляється, що на всі чотири сторони світу — по ресторанові, де сидять такі само французи, возбуждєні, як на футбол на мене дивляться, крізь біноклі посміхаються.

Я — як вискочу, а вони як засміються! Що я вмить роздрочився, як тигр. А вони — пальцями на мене показують... І в цю мить усе те горе, усі ті гіркі сльози і гнів, що накопичилися в мені за часи німецького полону та французьких виселок — вирвалися небувалим проривом. Тоді я як накинувся на кого попало, а вони взяли і вмить збагнули, що жарти скінчилися — і тікати! Так дружно, що багато в дверях і потовклося, особливо з тих, хто дами.

— Що гади?! — кричу я. — Злякалися?! Дивіться ж — куди ви? Страшно, так?

Саме тут на мене навалилися офіціанти, скрутили все й понесли до чиновника.

— Ти що ж це витворяєш?! — біситься він. — Та ти хоч поцікавився би спочатку, скільки одно таке дзеркало варте!

— Винуват, не встиг, — кажу я.

— Завтра і встигнеш, як вищитаю з тебе! Такі мені фокуси встраювать. Я — виганяю тебе! Аріведерчі!

Я знову опиняюся на вулиці. Без документів, без прописки.

І почав я от що. Своїми каналами наводить відомості про ту сімнадцятку, девушку ту, невинницю, саму мою першу тут (що в неї матір у недавню голодовку вмерла була). Бо вона в мене постійно перед очима стоїть. Так що потроху я взнаю, що після того нещасливого для неї випадку вона опинилася в психічно-ненормальній лікарні.

Я обнаружив її там, виписав і почав лікувати особисто ласкою й ніжністю і домігся того, чого не могли лікарі й медикаменти — тобто вернув її до розуму. І от вона давай до мене тепло відчувати більше саме за це, й ми одружилися з нею. Боже, як це мило мати сім'ю. Котра тебе і жде, і ніжить і на все за це для тебе згодна. Що я так на цьому розслабився, що незчувся якось і сказав:

— А пам'ятаєш ти той страшний випадок, що був колись із тобою серед чотирьох дзеркал? — візьми й ляпни її я, дурень, що вона й підняла до мене отак очки. — Так то ж я тоді був, моя дорогенька...

Навіщо я про оте забуте бовкнув? З нею тиждень проживши, як будучи чоловіком і жінкою. Мабуть, тоді керувала мною хвастливість розповісти, що я побив усі стосунки із тим життям, побивши усі дзеркала. Що вона знову втратила свідомість, а потім розум...

Я знову лікував її, чим міг і так, і сьак, однак ласка й ніжність вже не допомагали, як колись. І лікарі, дізнавшись про це, заявили, що тепер уже на цю хворобу я й медицина вичерпали усі свої ресурси.

Однак я продовжував курс лікування й робив це доти, доки в мене була надія. Але грошей у мене виявилося набагато менше. Бо я ж змушений був тій контррозвідці за її дзеркала заплатити за кожне, що був у припадку гніва розбивши.

Оддав я біднесеньку мою назад у лікарню, цього разу — назавжди. А сам, звідти вийшовши, опинився на вулиці. І почав тинятися по біржах праці. І хоч ходив я туди кожен день, ніяка з них на роботу до себе мене не бажала брати. Сказано — криза. Особливо з одежею, бо я нею обносився й обірвався так, що мені соромно вже було в ній показуватися на біржу праці, не кажучи вже про те, як я страшно весь ізголодався.

Що вирішив я кінчити з ційой такою канітелюю, іменованою пишним словом "життя". Зрізав у одному дворі вірьовку од білизни потовстіш і йду у парк культури й відпочинку й приходжу під ту саму вербу. Хорошо! Тут, у заграниці, це тобі не у вітчизняній артилерії, де нема чим на себе руки наложити.

Тільки-но я накинув петлю собі на шию і починаю накладати на себе руки вже, а хтось за плече мене — торг!

Повертаюся я й дивлюся крізь петлю — і хто ж це міг тут бути, а це — той самий мій чиновник.

— Чого тобі, — питаюся, — отут треба?

— Мої агенти і сам я особисто, — каже, — з усіх ніг позбивалися тебе по Парижу бігати шукать. Оце, — показує він на дерево вербу, — була моя остання надія тебе зустріти. Кидай його, ходімо вп'ять же на роботу.

— Так ти ж зі мною порвав контракт, ти хіба за був? — кажу я і знову лізу в петлю.
— Яка вже тут в біса робота.

— Після того дикого припадку, коли ти даму усю скалічив, а дзеркала погромив так, що й публіка у дверях потовклася, — одбою тепер од неї нема! Що тільки тебе й потребує, бо ти тепер на них освіжаюче дієш. Ми їм виловили в Африці справжнього дикого дикуна і шамана індійського виписували, но народ ув один голос вимага руського ведмедя, бо дикуна, тільки що дико кричить. Окрім збитків, ніякого прибутку нема, глядачі не відвідують, а налоги підвищилися, якщо ти не вернешся, я сам отут поруч повішуся, дай мені швидше цю петлю.

— Гаразд, — кажу, — пожалію я тебе на перший раз. Лише при одній умові: щоб ти мені гроші усі до копійки за ті дзеркала, що були вираховані, повернув назад.

— На все згоден! — каже.

Ну й почалося в мене нове життя усе те саме від початку. Але я тепер уже знав, хто вони такі і в мене не було того почуття обманутості, що я простітут.

А — навпаки. Що я мстюся в їхній особі за попльовану мою долю. І таке це сильне почуття було, що і молодих, і старих дряблх, і худих яких, і товстелезних, і зовсім нормальних — та усіх!

Бо я ж в лагерьях настраждався, ізстрадався геть увесь. Скільки, було, я на тих нарах одних переміряв був... Шо тепера втягнувся весь у це діло, як у який наркотик. Уже й мої розтіпані нерви без оцього самого й заснути не могли. Так, що декотрі із дамів не видержували. А на місце постраждавших тут же приношувано нові сили. Що про них

згадувати? Вони ж за гроші, фактично, страждали, а не за мене. Не те, що я.

Хоча приємно й згадати, що я, мабуть, багатьом із французів поміг відновити сім'ю своїм особистим прикладом. Як, наприклад, отійою мадам і її буржуа.

І таке інше. А головне, що я тепер ні в кого не потрібний був питатися: во ім'я чого?

Пив я для такого діла тільки горілку "Столишну", а на харчі виписав собі четвертий раціон ікри — два чорної, і два червоної, — за шкідливість виробництва. Бувало, як гляну іноді на етикетку на пляшці — так у мене й сльоза навернеться на око, згадуючи про втрачений світ. Бо як насправді бачу, що цей продукт там десь робиться нашими трудовими руками. В такий день я страшний був, клієнтка на раз могла бути травмована — держіться, гади! Що я по тім у цирках тих французьких виделував, які атракціони з фокусами дресировки — страх і згадувати!

Кого пошкодив, а кого понавчав такому, що тепер не мій чиновник їм, а вони йому любі гроші давали, аби він дозволив до мене підпуститися ще півраза.

Справи мої таким чином процвітали, чинуша кілька разів робив мені надбавку в зарплаті.

І все б, здавалося, гарненько.

Но тут саме почина мене туга неясна сушить. А тут іще постійно оці етикетки, куди не глянь... По нашій державі сумував. По сім'ї! Що вже не можу нудьгу цю страшну заглушити ні ікрою, ні спиртним, ні бабами...

Бувало, дивишся, дивишся на неї, як вона тобі кривляється тут у обіймах — і така туга підступає під серце. Що я почав таємно слухати радіо. Бувало, припхаєшся пізно з роботи, а сон не йде, тихесенько надінеш навушники і слухаєш, слухаєш їх. Які там у нас успіхи тепер, які де досягнення, і гордість за нашу країну так і піднімається, а німа печаль під душу самісіньку й підлізе.

І от одного разу, не витримавши я таких мук, стрибаю таємно у трамвай, одриваюся од їхнього таємного нагляду — і прямиком прибиваюся до нашого посольства, проникши на його територію. Падаю там їм у ноги:

— Приймайте мене назад, чимшвидше назад! — кричу вже не своїм голосом. — Бо вже не знаю, що я собі за це зроблю!

Вони питають:

— А во ім'я чого ми повинні тебе назад приймати?

— А во ім'я того, — кажу, — бо хочу принести жертву, якою іскупатиму свою вину!

— Документи в тебе які zostалися? — питають.

— Нема документів, — і плачу.

— Так може ти який-небудь шпигун? Звідкіля ми знаємо?

Тоді я кажу:

— Ось же мої документи, — і вивалюю на їх стіл валюти два мільйони. — Інших, — кажу, — документів я не маю! Простіть, — кажу, — якщо є така можливість. Бо я жінку свою — зміняв, а державу — ніколи!

Ну, вони довго між собою вагалися і вирішили мені в останній раз повірити. Після того запакували мене секретно в дипломатичну пошту і повезли на рідну землю.

Так що тепер я скупаю провину у тайзі. Спершу, чого гріха там таїть, нелегко це мені прийшлося, бо я од лісоповалу був увесь одвик при тому чиновникові.

В тім капіталістичному світі був сильно розбалувався на легких харчах, це й зрозуміло, ніхто б отак просто того не витримав, щоби без наслідків, як я; іноді, буває, впадеш на нари у вільну хвилинку й згадаєш усе те колишнє чуже своє життя, наче якийсь, їй — богу, дурний сон. Бо, буває, як уявлю собі, в що вони могли перетворити мене в Парижі, якби я вчасно не повернувся — страх навіть і подумати!..